

Alla måste kunna språk

Gör moderna språk obligatoriska i svensk skola – och höj nivån på undervisningen, skriver Ingrid Lindström Leo.

Läs mer: **DEBATT: Skola**

» Statlig skola ger tydligare ansvar

» Lektorer lyfter gymnasiet

På SvD:s Brännpunkt 26/11 skriver Ibrahim Baylan (S) att moderna språk bör ingå som obligatoriska ämnen i grundskolan. Han har alldeles rätt i att språkkunskaper utöver svenska och engelska (som inte ingår i moderna språk) är nödvändiga i den globaliserade värld där vi lever. Det finns bland svenskar i allmänhet, och politiker i synnerhet, en övertro på att engelska är gångbart överallt i världen.

På samma sätt tror många att alla länder och kulturer vurmar för engelska och gärna talar det. Så är det inte. Tvärtom kan det i vissa kulturer, europeiska och andra, uppfattas som förolämpande att tilltalas på engelska.

Det är förvisso ett av de stora världsspråken, men inte det enda. Vi som talar ett litet språk (svenska) måste alltså både ha goda kunskaper i andra språk och kännedom om andra kulturer om vi ska klara oss i olika typer av internationella samarbeten.

Definitionsmissigt skiljer sig moderna språk från klassiska språk (latin, gammalgrekiska med flera) och består främst av tyska, franska och spanska, men även i viss utsträckning av språk som ryska, kinesiska (mandarin), italienska. Begreppet moderna språk tillkom alltså för att skilja större aktiva språk från de mer eller mindre utdöda (men inte för den sakens skull oviktiga) klassiska språken som undervisades i svenska skolor fram till 70- eller 80-talet. Efter andra världskriget förlorade tyska sin tidigare plats som andraspråk i svensk undervisning och ersattes av engelska. Sedan dess har engelskspråkig populärkultur fått allt större plats i svenska medier och engelska har blivit ett språk som många i vårt land klarar av att använda, om än inte alltid korrekt.

Engelskans dominerande plats i svensk utbildning från grundskola till högskola är troligtvis orsaken till att många ser engelska som det enda och självklara internationella språket utanför Sveriges gränser.

Det är viktigt att elever i svenska skolor på ett tidigt stadium och genom hela sin skolgång upptäcker andra språk och kulturer, och därmed vidgar sin medvetenhet om omvärlden och sin intellektuella horisont.

Vetenskapliga studier visar att hjärnan växer när man lär sig språk. Språk är ju dessutom nyckeln till all kunskap och kommunikation. Dessvärre har kvaliteten på undervisning i moderna språk i Sverige flera brister.

Det satsas exempelvis alltför lite på att motivera elever att läsa moderna språk. Eftersom det anses meriterande att läsa ett tredje språk för att komma in på åtråvärda utbildningar väljer en del ambitiösa elever moderna språk endast för att få meritpoäng, inte för att få språkkunskaper.

Jag har mött ungdomar som gått ut gymnasiet med toppbetyg i franska eller spanska som inte ens kan förstå eller formulera en enkel fras på dessa språk. Jag har även mött språklärare som säger att rektorer kräver av dem att göra undervisningen så lättsam och kravlös som möjligt, och att godkänna alla elever oavsett deras resultat. Under sådana förhållanden blir språkstudier tämligen meningslösa.

I sin replik till Ibrahim Baylan anför Örjan Hansson (SvD 29/11) att det vore både orättvist och dyrt att göra moderna språk obligatoriska i grundskolan. Orättvist gentemot svagpresterande eller icke-språkbegåvade elever och dyrt när det gäller resurser.

Detsamma kunde sägas om ämnet matematik: alla har inte lätt för matte, men likafullt är det ett obligatoriskt ämne, till och med ett kärnämne.

Visst kan det vara kämpigt att läsa ämnen som man inte har en naturlig fallenhet för, men pedagogisk kvalitet och behöriga lärare kan motivera även de mindre hågade eleverna att göra sitt bästa. Det är bättre att höja motivationsnivån hos alla än att sänka kravnivån för att tillmötesgå några. När det gäller vissa funktionshinder (till exempel dyslexi) bör det vara möjligt att ge dispens från vissa ämnen. Vad gäller resurser måste sådana till, så klart, både i form av kompetenta, behöriga lärare och pengar till mera lärarledd undervisning. För att travestera uttrycket ”man har alltid tid till det man verkligen vill” kan man i det här fallet säga att ”man har alltid pengar till det man verkligen vill”. Anser (eller inser) våra politiker att moderna språk ska vara obligatoriska i skolan måste de också budgetera för det.

En del av dem som väljer att studera språk vidare på högskolenivå gör det möjligtvis i tron att det blir lika lättsamt och kravlöst som i skolan, men möts då av en helt annan verklighet. Högskolan förutsätter att studenterna kommer med de kunskaper som skolans läroplan utlovar.

När de kommer utan dessa kunskaper måste högskolan ikläda sig rollen både som ett komvux och ett lärosäte för högre utbildning. I högskolan går mycket tid åt till att repetera elementära färdigheter och studenter måste kämpa oerhört mycket för att klara de grundläggande studierna.

Studenternas generellt bristande språkkunskaper avspeglas också ibland i dåliga kunskaper i och om sitt modersmål.

Att goda kunskaper i moderna språk är nödvändiga i vår globaliserade värld är ett odiskutabelt faktum. Därför är det viktigt att nivån på språkstudier i svenska skolor höjs och att dessa görs obligatoriska.

Av: Ingrid Lindström Leo fil dr, Universitetslektor i spanska, Mittuniversitetet